

והנה עלה קיטר הארץ כקישור הכבשן, לא בקש על לוט ולא אמר עליו לקב"ה כלום. אף כף לא אמר לו הקדוש ברוך הוא דבר, כפי שלא יחשב אברהם שהקדוש ברוך הוא גרע מזכותו כלום.

ואם תאמר שאברהם לא החשיב בלבבו את לוט לכלום - הרי מסר נפשו ללכת להלחם בקרב עם חמשה מלכים חזקים, כמו שנאמר וישמע אברם כי נשבה אחיו, וכתוב ויחלק עליהם לילה, וכתוב וישב את כל הרכש וגם את לוט אחיו ורכשו השיב וגו'. אבל באהבה שאהב את הקדוש ברוך הוא וראה שמעשיו של לוט אינם פשרים פראוי, לא רצה אברהם שבגללו יעזב הקדוש ברוך הוא כלום משלו, ולכן לא בקש עליו רחמים לא בתחלה ולא בסוף.

מדרש הנעלם

ויצל לוט מצוער וגו'. אמר רבי אבהו, בא ראה מה פיצר הרע, תדע לך שאינו מתבטל לעולם מבני אדם עד אותו זמן, שכתוב (יחזקאל לו) והסרתי את לב האבן וגו'. שאף על פי שרואה בני אדם נדונין בגיהנם, הוא בא וחוזר לו אצל בני אדם. זהו שכתוב ויצל לוט מצוער, מצערה של גיהנם, משם עולה לפתות בני אדם.

אמר רבי יהודה שלש הנהגות יש באדם: הנהגת השכל והחכמה, וזו היא פת הנשמה הקדושה. והנהגת הפארה, שהיא מתאנה בכל תאוות רעות, וזהו פת הפארה. והנהגת המנהגת לבני אדם ומחזקת הגוף, והיא נקראת נפש הגוף. אמר רבי דימי, זהו פת המחזיק. אמר רבי יהודה, בא ראה,

וירא והנה עלה קיטר הארץ כקישור הכבשן לא תבע עליה דלוט ולא אמר עליה לקדשא בריך הוא כלום, אוף הכי קדשא בריך הוא לא אמר ליה מידי, בגין דלא יחשב אברהם דקודשא בריך הוא גרע מזכותיה כלום.

ואי תימא דאברהם לא הוה חשיב ליה ללוט בלביה כלום, הא מסר נפשיה למיהף לאגחא קרבא בחמשה מלכין תקיפין, כמה דאתאמר, (בראשית יד) וישמע אברם כי נשבה אחיו וגו'. וכתוב ויחלק עליהם לילה. וכתוב וישב את כל הרכש וגם את לוט אחיו ורכשו השיב וגו'. אבל פרחימותא דרחים לקדשא בריך הוא וחמא עובדוי דלוט דלא כשרן פדקא יאות, לא בעא אברהם דבגיגיה ישבוק קדשא בריך הוא כלום מדיליה, ובגיגי כף לא תבע עליה רחמי לא בקדמיתא ולא בסופא:

מדרש הנעלם

ויצל לוט מצוער וגו'. אמר רבי אבהו, בא וראה מה פתיב פיצר הרע, תדע לך שאינו מתבטל לעולם מבני אדם עד אותו זמן דכתיב, (יחזקאל לו) והסרתי את לב האבן וגו'. שאף על פי שרואה בני אדם נדונין בגיהנם, הוא בא וחוזר לו אצל בני אדם, הדא הוא דכתיב ויצל לוט מצוער. מצערה של גיהנם משם עולה לפתות בני אדם.

אמר רבי יהודה שלש הנהגות יש באדם, הנהגת השכל והחכמה וזו היא (דף קט ע"ב) פת הנשמה הקדושה. והנהגת הפארה שהיא מתאנה בכל תאוות רעות, וזהו כח הפארה. והנהגת המנהגת לבני אדם ומחזקת הגוף והיא נקראת נפש הגוף, אמר רב דימי זהו כח המחזיק.

אמר רבי יהודה בא וראה לעולם אין יצר הרע שולט

אֵלָא בְּאֵלּוּ שְׁנֵי פְחוּת אֵלִין דְּאִמְרִין, נִפְשׁ הַמֵּתְאַוֶּה הִיא הַרְוּדְפַת אַחַר יֵצֵר הָרַע לְעוֹלָם, מִשְׁמַע דְּכְתִיב וּתְאִמֵר הַבְּכִירָה אֶל הַצְעִירָה אֲבִינוּ זָקֵן. נִפְשׁ הַמֵּתְאַוֶּה הִיא מְעוֹרְרַת אֶת הָאֲחֵרֵת וּמְפַתֶּה אוֹתָהּ עִם הַגּוֹף לְהִדְבֵּק בַּיֵּצֵר הָרַע, וְהִיא אוֹמְרַת לְכֹה נִשְׁקָה אֶת אֲבִינוּ יִי וְנִשְׁכָּבָה עִמּוֹ. מַה יֵּשׁ לָנוּ בְּעוֹלָם הַבָּא, גַּלְיָה וְנִרְדְּף אַחַר יֵצֵר הָרַע וְאַחַר תְּשׁוּקַת חֲמֵדַת הָעוֹלָם הַזֶּה. וּמַה עוֹשׂוֹת, שְׂתִיחֵן מִסְפִּימוֹת לְהִדְבֵּק בּוֹ, מַה פְּתִיב וּתְשַׁקִּינְךָ אֶת אֲבִיחֵן יִי מִתְּפִטְמוֹת לְהִתְעוֹרֵר לַיֵּצֵר הָרַע בְּאֲכִילָה וּבִשְׂתִיחָה.

וּתְקַם הַבְּכִירָה וּתְשַׁכַּב אֶת אֲבִיחָהּ. כְּשֶׁאֲדָם שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ בְּלִילָה, נִפְשׁ הַמֵּתְאַוֶּה הִיא מְעוֹרְרַת לַיֵּצֵר הָרַע, וּמְהַרְהֵרַת בּוֹ, וְהוּא דְבַק בְּכָל הַרְהוּר רַע עַד שְׂמִתְעַבְרַת מְעַט (ס"א מִמְּנוֹ) (ר"א ל"ג ע"ל) (נ"א ע"ד) שְׂמִבִּיא בְּלֵב הָאָדָם אוֹתָהּ הַמְחַשְׁבָּה הַרְעָה וּדְבַקָּה בּוֹ, וְעֵדִין יֵשׁ בְּלִבּוֹ וְלֹא נִגְמַר לְעֲשׂוֹתָהּ עַד שְׂזֹאת הַתְּאֵוָה מְעוֹרְרַת לְכַח הַגּוֹף כְּמִתְחַלְלָה לְהִדְבֵּק בַּיֵּצֵר הָרַע וְאִזּוּ הוּא תְּשָׁלוּם הַרְעָה, הִדָּא הוּא דְכְתִיב וּתְהִרִין שְׂתִי בְּנוֹת לוֹט (י"ח ק"ו ע"א) מְאֲבִיחֵן.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק מְעוֹלָם אֵין יֵצֵר הָרַע מִתְּפַתָּה אֵלָא בְּאֲכִילָה וּשְׂתִיחָה, וּמִתּוֹף שְׂמַחַת הֵיִין אִזּוּ שׁוֹלֵט בְּאָדָם. בְּצַדִּיק מַה כְּתִיב בֵּיהּ (מְשַׁלִּי יג) צַדִּיק אֲכָל לְשִׁבְעַ נִפְשׁוֹ. וְאִינוּ מִשְׁתַּפֵּר לְעוֹלָם, דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה הִיא צוּרְבָא מְרַבְּנָן דְּמְרוּי, קְרִינָא עֲלֵיהּ (מְשַׁלִּי יא) גְּזִים זְהִב בְּאִף חֲזִיר. וְלֹא עוֹד אֵלָא שְׂמַחֲלָל שֵׁם שְׁמַיִם. מִנְהַג הַרְשָׁעִים מַהוּ (יִשְׁעִיָּה כב) הִנֵּה שְׂשׁוֹן וְשְׂמַחָה. הֵיִין אִזּוּ שׁוֹלֵט בְּאָדָם, הַרוּג בְּקָר וְשְׁחוּט צֹאן וְגו'. עֲלֵיהֶם אָמַר הַכְּתוּב (מְשַׁלִּי ה) הוּי מִשְׁפִּימִי בְּבִקְר שְׂכָר יִרְדְּפוּ וְגו'. כְּדִי לְעוֹרֵר לַיֵּצֵר הָרַע, שְׂאִין יֵצֵר הָרַע מִתְּעוֹרֵר אֵלָא מִתּוֹף הֵיִין, הִדָּא הוּא דְכְתִיב וּתְשַׁקִּינְךָ אֶת אֲבִיחֵן יִי.

הַרְשָׁעִים מַהוּ? (יִשְׁעִיָּה כב) הִנֵּה שְׂשׁוֹן וְשְׂמַחָה. הֵיִין אִזּוּ שׁוֹלֵט בְּאָדָם, הַרוּג בְּקָר וְשְׁחוּט צֹאן וְגו'. עֲלֵיהֶם אָמַר הַכְּתוּב (שֵׁם ה) הוּי מִשְׁפִּימִי בְּבִקְר שְׂכָר יִרְדְּפוּ וְגו'. כְּדִי לְעוֹרֵר לַיֵּצֵר הָרַע, שְׂאִין יֵצֵר הָרַע מִתְּעוֹרֵר אֵלָא מִתּוֹף הֵיִין. זֶהוּ שְׂכַתוּב וּתְשַׁקִּינְךָ אֶת אֲבִיחֵן יִי.

לְעוֹלָם אֵין יֵצֵר הָרַע שׁוֹלֵט אֵלָא בְּאֵלּוּ שְׁנֵי פְחוּת אֵלוּ שְׂאִמְרֵנוּ, נִפְשׁ הַמֵּתְאַוֶּה הִיא הַרְוּדְפַת אַחַר יֵצֵר הָרַע לְעוֹלָם, מִשְׁמַע שְׂכַתוּב וּתְאִמֵר הַבְּכִירָה אֶל הַצְעִירָה אֲבִינוּ זָקֵן. נִפְשׁ הַמֵּתְאַוֶּה הִיא מְעוֹרְרַת אֶת הָאֲחֵרֵת וּמְפַתֶּה אוֹתָהּ עִם הַגּוֹף לְהִדְבֵּק בַּיֵּצֵר הָרַע, וְהִיא אוֹמְרַת לְכֹה נִשְׁקָה אֶת אֲבִינוּ יִי וְנִשְׁכָּבָה עִמּוֹ. מַה יֵּשׁ לָנוּ בְּעוֹלָם הַבָּא, גַּלְיָה וְנִרְדְּף אַחַר יֵצֵר הָרַע וְאַחַר תְּשׁוּקַת חֲמֵדַת הָעוֹלָם הַזֶּה. וּמַה עוֹשׂוֹת? שְׂתִיחֵן מִסְפִּימוֹת לְהִדְבֵּק בּוֹ. מַה כְּתוּב? וּתְשַׁקִּינְךָ אֶת אֲבִיחֵן יִי. מִתְּפִטְמוֹת לְהִתְעוֹרֵר לַיֵּצֵר הָרַע בְּאֲכִילָה וּבִשְׂתִיחָה.

וּתְקַם הַבְּכִירָה וּתְשַׁכַּב אֶת אֲבִיחָהּ. כְּשֶׁאֲדָם שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ בְּלִילָה, נִפְשׁ הַמֵּתְאַוֶּה הִיא מְעוֹרְרַת לַיֵּצֵר הָרַע וּמְהַרְהֵרַת בּוֹ, וְהוּא דְבַק בְּכָל הַרְהוּר רַע עַד שְׂמִתְעַבְרַת מְעַט (מִמְּנוֹ) (ר"א ע"ל) (נ"א ע"ד) שְׂמִבִּיא בְּלֵב הָאָדָם אוֹתָהּ הַמְחַשְׁבָּה הַרְעָה וּדְבַקָּה בּוֹ, וְעֵדִין יֵשׁ בְּלִבּוֹ וְלֹא נִגְמַר לְעֲשׂוֹתָהּ עַד שְׂזֹאת הַתְּאֵוָה מְעוֹרְרַת לְכַח הַגּוֹף כְּמִתְחַלְלָה לְהִדְבֵּק בַּיֵּצֵר הָרַע, וְאִזּוּ הוּא תְּשָׁלוּם הַרְעָה. זֶהוּ שְׂכַתוּב וּתְהִרִין שְׂתִי בְּנוֹת לוֹט מְאֲבִיחֵן. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מְעוֹלָם אֵין יֵצֵר הָרַע מִתְּפַתָּה אֵלָא בְּאֲכִילָה וּשְׂתִיחָה, וּמִתּוֹף שְׂמַחַת הֵיִין אִזּוּ שׁוֹלֵט בְּאָדָם. בְּצַדִּיק מַה כְּתוּב בּוֹ? (מְשַׁלִּי יג) צַדִּיק אֲכָל לְשִׁבְעַ נִפְשׁוֹ, וְאִינוּ מִשְׁתַּפֵּר לְעוֹלָם. שְׂאִמֵר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹתוֹ תְּלַמִּיד חֲכָם שְׂשׁוֹתָהּ, קוֹרְאִים עֲלֵיו (שֵׁם יא) גְּזִים זְהִב בְּאִף חֲזִיר. וְלֹא עוֹד, אֵלָא שְׂמַחֲלָל שֵׁם שְׁמַיִם. מִנְהַג הַרְשָׁעִים מַהוּ? (יִשְׁעִיָּה כב) הִנֵּה שְׂשׁוֹן וְשְׂמַחָה. הֵיִין אִזּוּ שְׁחוּט צֹאן וְגו'. עֲלֵיהֶם אָמַר הַכְּתוּב (שֵׁם ה) הוּי מִשְׁפִּימִי בְּבִקְר שְׂכָר יִרְדְּפוּ וְגו'. כְּדִי לְעוֹרֵר לַיֵּצֵר הָרַע, שְׂאִין יֵצֵר הָרַע מִתְּעוֹרֵר אֵלָא מִתּוֹף הֵיִין. זֶהוּ שְׂכַתוּב וּתְשַׁקִּינְךָ אֶת אֲבִיחֵן יִי.